

Asia: VN/31203/2024

Lausuntopyyntö hyvinvointialueneuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvinvointialuelain 13 § mukaan valtiovarainministeriön yhteydessä toimii hyvinvointialueneuvottelukunta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä;
- 2) käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia;
- 3) edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitettut ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;
- 4) käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita;
- 5) edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista ja tehtävistä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää valtioneuvoston asetusluonnosta hyvinvointialueneuvottelukunnasta perusteltuna, mutta kiinnittää huomiota neuvottelukunnan toiminnan ja päätöksenteon kannalta perusoikeuksia kuten yhdenvertaisuutta ja riittäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskeviin seikkoihin.

Hyvinvointialueiden perustamista koskeva lain esitöiden mukaan neuvottelukunta seuraa ja arvioi hyvinvointialueiden kustannuksia, rahoitusta, investointeja ja tarvittaessa sopeutustoimia koko maan tasolla ja kaikkien hyvinvointialueiden tehtävien näkökulmasta, perusoikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa valtakunnallisesti sekä hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyttä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämiseen ja hyvinvointialueiden muiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseen (HE 241/2020 vp, s. 524).

Julkinen valta vastaa viime kädessä siitä, että kansalaiset saavat riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut perustuslain edellyttämällä tavalla. Päätöksentekoon voi kuitenkin kohdistua hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuudesta johtuvaa painetta, joka saattaa johtaa tahattomiin negatiivisiin seurausvaikutuksiin etenkin hauraille ja haavoittuville asukkaille. Taustalla voi olla kansalaisten välttämättömien hoidon ja palveluiden tarpeiden tunnistamatta jääminen tai se, ettei toimenpiteiden laajakantoisia seurausvaikutuksia oteta riittäväällä tavalla huomioon. Edellä mainitun vuoksi on tärkeää, että ohjaus perustetaan tutkittuun tietoon ja ohjaustoimien huolellisiin vaikutusarvioihin. Ohjauksessa ja päätöksenteossa tulee ottaa huomioon toimenpiteiden yhteiskunnalliset vaikutukset kulloistakin hallituskautta pidemmällä aikajänteellä.

Laisa hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta (468/2024) säädetyn valtiollisen ohjauksen tavoitteena on perusoikeuksien kannalta osaltaan turvata laadukkaan, vaikuttavan ja oikea-aikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa ja pelastustoimen palvelujen toteutuminen riskejä vastaavasti. Edellä mainittujen tavoitteiden toteutuminen on sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kannalta perustavanlaatuista ja niiden varmistamatta jäämisellä on laajakantoisia seurauksia. Etenkin hauraat ja haavoittuvat asiakkaat ovat alttiita yhdenvertaisuuden sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden vaarantumiselle. Koska finanssipoliittisten tavoitteiden ja perusoikeuksien toteutumisen välillä on tunnistettu jännitteisyyttä, edellä olevien tavoitteiden toteutumiseen tulisi kiinnittää neuvottelukunnan työssä riittävästi huomiota ja perustaa päätöksenteko tutkittuun tietoon ja riittävään tilannekuvaan.

Hyvinvointialueneuvottelukuntaa koskevan asetusluonnoksen 3 § 3 momentin mukaan neuvottelukunta voisi kutsua pysyviä tai tilapäisiä asiantuntijoita sekä tarpeen mukaan kuulla myös muita asiantuntijoita. Näin ollen neuvottelukunnalla olisi mahdollisuus hankkia käyttöönsä asiantuntemusta, jota sillä ei muutoin olisi. Neuvottelukunnan ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttäminen on keskuksen mielestä kannatettavaa

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus hoitaa Pohjanmaan hyvinvointialueelle osoitettua tehtävää yhteensovittaa kansallisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämistä ja suunnittelua (VNa

1242/2022). Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus on mielellään neuvottelukunnan käytettävissä omaa asiantuntemustaan edellyttävien asioiden käsittelyssä.

Luonnoksen 4 § mukaan neuvottelukunta voi asettaa asioiden valmistelua varten jaostoja. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus näkee jaostojen perustamisen kannatettavana etenkin perustavaa laatua olevien ja kauaskantoisten seurausten arvioimiseksi asioiden valmistelussa.

Keskus esittää, että hyvinvointialueneuvottelukunnan alaisuuteen perustetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden yhdenvertaisuutta, laatua ja asiakas- ja potilasturvallisuutta käsittelevä jaosto. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus esittää osallistumistaan edellä mainitun kaltaisen jaoston työhön.

Palveluiden yhdenvertaisuutta, laatua ja asiakas- ja potilasturvallisuutta käsittelevän jaoston perustaminen olisi tarpeen mm. sen varmistamiseksi, että muutoksia suunniteltaessa ja valmisteltaessa huolehditaan perusoikeuksien kannalta riittävän kattavasta vaikutusten arvioinnista suhteessa palveluiden yhdenvertaisuuteen, laatuun ja asiakas- ja potilasturvallisuuteen, eli että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät.

Jaoston tehtävänä olisi

- 1) ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden järjestämien palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutunutta ja tulevaa kehitystä
- 2) käsitellä hyvinvointialueiden kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta
- 3) edistää palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitetut ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi
- 4) käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita palveluiden yhdenvertaisuuden, laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta
- 5) edistää palveluiden yhdenvertaisuutta, laatua ja asiakas- ja potilasturvallisuutta koskien valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä

Asetusluonnoksen 3 ja 5 §:ssä säädetään hyvinvointialueneuvottelukunnan koolle kutsumisesta päätösvaltaisuudesta. Keskus ehdottaa harkittavaksi, että asetuksessa säädettäisiin myös siitä, miten asiat neuvottelukunnassa esitellään ja ratkaistaan.

Koskela Satu
Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus